

Жоба туралы қысқаша ақпарат

Жоба аты	AP15473412 «Әлеуметтік желілерде қылмыстық ақпаратты тарату түйіндерін анықтау әдісін құру» (0122PK00937)
Жоба өзектілігі	Әлеуметтік желілер күнделікті өміріміздің ажырамас бөлігіне айналды. Оларды жеке адамдар мен заңды бизнес өкілдері ғана емес, белсенділер мен киберқылмыскерлер сияқты ұйымдасқан топтар өз идеяларын тарату үшін пайдаланады. Бұл барлау мәліметтерін жинаудың жаңа көзі болып табылады, өйткені ол осы бұрын жабық, құпия топтардың мінез-құлқына ішкі көзқарасты береді. Бұл онлайн деректер көзі үшін әлеуметтік мүмкіндіктердің бірі – осындай топтардағы негізгі пайдаланушыларды анықтау үшін әлеуметтік медида жалпыға ортақ хабар алмасуды пайдалану болып табылады. Жобаның идеясы – әлеуметтік желілерде зиянды мазмұнды тарататын түйіндерді анықтау алгоритмін әзірлеу. Бұл әсіресе күдікті топтардағы ықпалды адамдарды қадағалағысы келетін немесе олардан жауап алғысы келетін құқық қорғау органдары үшін өте маңызды.
Жоба мақсаты	Жобаның мақсаты – Қазақстан Республикасының аумағында әлеуметтік желілерде қылмыстық ақпаратты тарату түйіндерін анықтау әдістемесін құру. ұйымдасқан топтардағы негізгі ойыншыларды, негізінен белсенділерді анықтауға көмектесетін әлеуметтік желіні талдау көрсеткіштерін зерттеу.
Жоба міндеттері	Жобаның мақсаттары: 1. Әлеуметтік желілердегі қылмыстық ақпаратты анықтау үшін машиналық оқыту моделін жасау. 2. Әлеуметтік желілерде пайдаланушы графын құру. 3. Әлеуметтік желілерде қылмыстық ақпаратты тарату түйіндерін анықтау алгоритмін құру. Жобаның бастапқы кезеңінде кілт сөздерге негізделген жалпыға ортақ хабар алмасудан бағдарламалық модуль көмегімен деректер жинағы жасалады. Мәтіндік деректермен бірге. Келесі қадам – жиналған деректер негізінде граф құру. Топтардағы жазбалар негізінде пайдаланушы графтары және жазбалар астындағы түсініктемелерге негізделген графтар құрастырылады. Графтар matplotlib кітапханасының көмегімен құрастырылған. Соңғы кезең әлеуметтік желілерде қылмыстық ақпаратты тарататын түйіндерді анықтау алгоритмін әзірлеу болады. Ықпалды түйіндерді табу – әлеуметтік желіні талдаудағы орталық зерттеу тақырыбы. Сондықтан жиектер саны, төбелер саны, граф тығыздығы, орташа жол ұзындығы, Betweenness Centrality, Closeness Centrality, Degree Centrality және Chi Squared сияқты әлеуметтік желіні талдау көрсеткіштері анықталады және талданады. Бұл қасиеттерді ең ықпалды түйіндерді анықтау алгоритмін жасауда пайдалану жоспарлануда.
Күтілетін және қол жеткізілген нәтижелер	Күтілетін нәтижелер: онлайн-контенттегі қылмыстық ақпаратты анықтау үшін машиналық оқыту моделін жасау, әлеуметтік желілердегі пайдаланушылардың графын құру

	және әлеуметтік желілерде қылмыстық ақпаратты тарату түйіндерін анықтау алгоритмін әзірлеу. Жұмыс нәтижелері бойынша Web of Science деректер базасында импакт-фактор бойынша алғашқы үш квартильден журналдарда немесе Scopus деректер базасында CiteScore пайыздық көрсеткіші 50-ден кем емес журналдарда кемінде 2 (екі) мақала жоспарланады. Жобаның әлеуметтік маңыздылығы ішкі нарық үшін әлеуметтік желілерде қылмыстық ақпаратты тарату түйіндерін анықтау алгоритмін құрумен байланысты. Қазір әлеуметтік желілерді бақылау үрдісі қалыптасқандықтан, жобаның нәтижелерін коммерцияландыру мүмкіндігі бар. Алынған нәтижелердің мақсатты тұтынушылары ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және қылмыстық ақпаратпен күресу үшін уәкілетті органдар пайдалана алатын әдістер мен алгоритмдер түріндегі қолданбалы нәтижелер болып табылады.
Зерттеу тобы мүшелерінің аты-жөні, идентификаторлары (Scopus Author ID, Researcher ID, ORCID, бар болса) және сәйкес профильдерге сілтемелер	1. Байспай Гүлшат Болатқызы, техника ғылымдарының магистрі, Индекс Хирша – 2, Author ID in Scopus: 57221648127, ResearcherID ABB-9718-2021, ORCID ID: 0000-0003-4292-2938 2. Мусиралиева Шынар Женисбековна, физика-математика ғылымдарының кандидаты, Индекс хирша – 7, Scopus Author ID: 57202216979, ResearcherID ABA-9832-2021, ORCID ID: 0000-0001-5794-3649.
Жарияланымдар тізімі (URL, DOI көрсетілген)	1. S. Mussiraliyeva, G. Baispay, R. Ospanov, Z. Medetbek and K. Shalabayev, "Graphical Visualization of the Connections of Involved Users and Identifying Influential Spreaders in a Social Network," 2022 9th International Conference on Electrical and Electronics Engineering (ICEEE), 2022, pp. 311-315, doi: 10.1109/ICEEE55327.2022.9772556, https://ieeexplore.ieee.org/document/9772556 2. Ш.Ж. Мусиралиева, Г.Б. Байспай, А.К. Бекетова, Әлеуметтік желілердегі криминалдық ақпараттарды тарату тораптарын сәйкестендіру әдісін зерттеу және құру, Қазақстан Республикасы, Ұлттық инженерлік академиясының Хабаршысы, № 4 (86), 2022, 82-90 б., ISSN 2709–4693 3. Байспай Г.Б., Мусиралиева Ш.Ж., Әлеуметтік желілердегі криминалдық ақпаратты тарату тораптарын сәйкестендіру әдісін құру, «Фараби Әлемі» студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық ғылыми конференциясы, «Қазақ университеті», Алматы, 2022, ISBN 978-601-04-5965-6 4. Байспай Г.Б., Мусиралиева Ш.Ж., Создание метода идентификации узлов распространения криминальной информации в социальных сетях, Международная конференция студентов и молодых ученых «Фараби Әлемі», «Қазақ университеті», Алматы, 2023 г., 120 стр., ISBN 978-601-04-6247-2 5. Мусиралиева Ш.Ж., Байспай Г.Б., Болатбек М.А., Сағынай М., Терейковский И.А., Веб-ресурстардағы

	экстремисттік мәліметтерді анықтауға арналған машиналық әдістерді оқыту және сынау үшін қазақ тіліндегі мәтіндер корпусын құру, Университет еңбектері, Республикалық журнал, №3 (92), 2023, 453-459 б, ISSN 1609-1825, DOI 10.52209/1609-1825_2023_3_453, http://tu.kstu.kz/archive/journal/26 6. Мусиралиева Ш.Ж., Азаматова Д.Т., Байспай Г.Б., Фэйк-аккаунттарды анықтау мәселесінде машиналық оқытуды қолдану, Университет еңбектері, Республикалық журнал, №4 (93), 2023, 360-369б, ISSN 1609-1825, DOI 10.52209/1609-1825_2023_4_360, http://tu.kstu.kz/archive/journal/26 7. Байспай Г.Б., Мусиралиева Ш.Ж., Терейковский И.А., Интернеттегі әлеуметтік желілердегі қылмыстық ақпараттың ықпалды таратушыларын анықтау, VIII Международная научно-практическая конференция «Информатика и прикладная математика», ИИВТ МНВО РК, Алматы, 2023 ж., 377-386 стр., ISBN 978-601-332-165-3 8. Zhenisbekovna, M. S., Aslanbekkyzy, B. M., & Bolatkyzy, B. G. (2024). Investigating long short-term memory approach for extremist messages detection in Kazakh language. Expert Systems, e13595. https://doi.org/10.1111/exsy.13595
Патент туралы ақпарат	Патент – 1: Байспай Г.Б., Мусиралиева Ш.Ж., Болатбек М.А., Медетбек Ж.Б., Омаров Б., Оспанов Р.Қ., Патент на полезную модель «Способ и система анализа веб-контента для определения экстремистской направленности», номер патента № 7997, Удостоверение автора №110136 Авторское свидетельство -1: Байспай Гүлшат Болатқызы, Мусиралиева Шынар Женисбековна, Абайұлы Ерұлан, Авторлық құқық объектісі: ЭЕМ-ге арналған бағдарлама, программа для ЭВМ под названием «Алгоритм и ПО графической визуализации связей вовлеченных пользователей в социальных сетях»